

4 Implementace Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR

V prosinci 2013 Rada EU formálně schválila v rámci politiky soudržnosti EU pro období 2014–2020 nová pravidla a právní předpisy upravující nakládání s investicemi. V této souvislosti přišla EU s konceptem výzkumných a inovačních **strategií pro inteligentní specializaci – RIS3 strategie**²⁷. Smysl konceptu spočívá ve vytvoření strategie, která bude směřovat finanční prostředky²⁸ na výzkum a vývoj do konkurenceschopných oblastí s vysokým inovačním potenciálem a díky tomu budou cíleně přispívat k ekonomického růstu dané země, resp. daných regionů.

Inteligentní specializaci je nutné chápat jako nástroj pro orientaci veřejných investic a vytváření vhodných rámcových podmínek s cílem posílit konkurenční výhodu v globální ekonomice. Smyslem specializace je pak vytvoření unikátní kombinace kapacit, znalostí a dovedností založené na hospodářském, společenském a znalostním potenciálu země. Inteligentní specializace zahrnuje jak investice do oblasti veřejného výzkumu, tak investice do oblasti firemních inovací, zásadní pro její úspěch je zapojení aktérů se znalostí možného tržního uplatnění nových nápadů, poznatků a inovací, schopných identifikovat nové příležitosti pro inovační aktivity v soukromé i veřejné sféře. Bez splnění této podmínky není možné očekávat realizaci inovací ve smyslu produktů a služeb, které přinesou užitek pro zákazníky, resp. pro společnost (v případě veřejné spotřeby), a v důsledku ani posílení konkurenceschopnosti.

4.1 Charakteristika Národní RIS3 strategie

V roce 2016 byla schválena **Národní RIS3 strategie ČR** (aktualizace 2018)²⁹, která obsahuje priority orientovaného a aplikovaného výzkumu na národní i regionální úrovni dle rámce stanoveného Národní politikou výzkumu a vývoje ČR na léta 2016–2020. Priority jsou ve spolupráci se zástupci akademiků a se zástupci státní a soukromé sféry (Národní inovační platformy, NIP) dále rozpracovány do výzkumných témat.

Národní RIS3 strategie ČR je jedním ze základních **implementačních nástrojů** v oblasti aplikovaného a orientovaného výzkumu v ČR a zároveň v kontextu veřejných evropských politik představuje předpoklad pro naplňování politik EU, které jsou zaměřené na podporu hospodářského růstu zemí EU s využitím principů inteligentních řešení (*smartness*), udržitelnosti a inkluзивity. Naplňuje tak **předběžnou podmínku EK** pro uskutečňování intervencí regionální politiky EU v oblasti výzkumu, vývoje a inovací.

²⁷ viz *NÁRODNÍ/REGIONÁLNÍ INOVAČNÍ STRATEGIE PRO INTELIGENTNÍ SPECIALIZACI (RIS3)*;

Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_cs.pdf

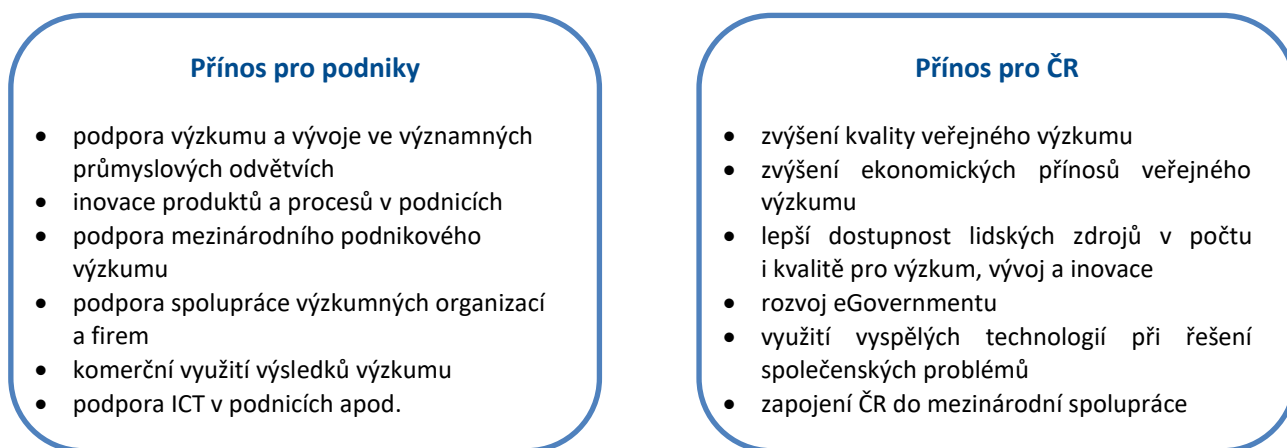
²⁸ V programovém období 2014–2020 se jedná o prostředky EU, veřejné a neveřejné (soukromé) zdroje ČR a zahr. v celkové hodnotě cca 210 mld. Kč.

²⁹ Viz <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/ris3-strategie/dokumenty/dokumenty-k-ris3-strategii-pro-rok-2019---242942/>

Prioritami RIS3 strategie ČR jsou tzv. **horizontální cíle** (posílení výzkumných a inovačních kapacit podniků; podpora technologické spolupráce firem; posílení kvality výzkumných pracovišť; posílení spolupráce výzkumných organizací a firem; podpora kvalifikovaných pracovníků ze zahraničí; podpora využívání ICT v podnikání apod.). Druhou strukturální rovinu představují výzkumná a ekonomická specializace RIS3. Jedná se priority, které je vhodné podporovat s ohledem na národní výzkumnou a ekonomickou výkonnost v evropském a globálním kontextu. Rovinu ekonomické specializace RIS3 tvoří tzv. **Aplikační odvětví RIS3** (strojírenství-mechatronika; průmyslová chemie; automotive; letecký a kosmický průmysl; digitální ekonomika a digitální obsah; udržitelné hospodaření s přírodními zdroji apod.), rovinu výzkumné specializace RIS3 pak tzv. **Znalostní domény** (pokročilé materiály; nanotechnologie; biotechnologie; umělá inteligence; zabezpečení a konektivita; sociální inovace apod.). Priority RIS3 nejsou stanoveny fixně, jejich upřesňování a zaměřování je neustálým procesem, který vychází z implementace výstupů procesu objevování podnikatelských příležitostí, tzv. **proces EDP** (z anglického Entrepreneurial Discovery Proces).

V **programovém období 2021–2027** bude význam RIS3 strategie dále narůstat. Jedná se o základní podmínku pro uvolnění prostředků EU určených pro financování intervencí zaměřených na orientovaný a aplikovaný výzkum v zemích EU. Postupně se také stává koordinačním mechanismem i u intervencí financovaných z národních zdrojů. Hlavním posláním RIS3 2021–2027 bude zaměření na to, aby byla Česká republika prosperující, technologicky vyspělou, k přírodě šetrnou a digitálně přívětivou průmyslovou zemí s otevřeným inovačním ekosystémem a dobrým jménem v zahraničí.

Obrázek 4.1: Přínosy Národní RIS3 strategie ČR

Inteligentní specializace musí na jedné straně zajistit v odpovídajícím rozsahu investice do vyspělých technologií nezbytných pro udržení a posílení existující konkurenční výhody, současně ale také vytvářet podmínky pro rozvoj nových aplikačních oblastí a příležitostí, včetně těch, které budou reagovat na identifikované ekonomické a společenské výzvy.

Za **tvorbu a implementaci** Národní RIS3 strategie v ČR zodpovídá Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO). Hlavním řídicím prvkem strategie je Řídicí výbor RIS3, který spolupracuje zejména s ústředními správními úřady a dalšími institucemi v oblasti podpory výzkumu, vývoje

a inovací. Stěžejními partnery pro činnost výboru jsou řídicí orgány operačních programů spolufinancovaných z evropských fondů a poskytovatelé národních a rezortních programů podpory. Ve vztahu k regionálním (krajským) RIS3 strategiím má národní úroveň úlohu koordinační.

Monitoring RIS3 strategie se zaměřuje zejména na čerpání prostředků u realizovaných intervencí v členění podle hlavních priorit strategie a naplňování indikátorů strategie v členění podle strategických a specifických cílů strategie. Řídicí orgány operačních programů poskytují analytickému týmu RIS3 informace o relevantních realizovaných a podaných projektech ve stanovené datové struktuře, na jejímž základě je vytvořena vlastní databáze RIS3 strategie. **Evaluací** RIS3 strategie se rozumí zpracování a interpretace informací získaných v rámci pravidelného monitoringu i mimo něj a formulace závěrů a doporučení ke zlepšení implementace a celkového strategického nastavení strategie. Každoroční **zpráva**³⁰ o pokroku RIS3 strategie v ČR je po schválení Řídicím výborem RIS3 zveřejněna na webových stránkách MPO.

Koordinace a implementace RIS3 strategie je v programovém období 2014–2020 vázána na následující prioritní osy operačních **programů ESIF**:

Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK)

PRIORITNÍ OSA 1: Rozvoj výzkumu a vývoje pro inovace

PRIORITNÍ OSA 2: Rozvoj podnikání a konkurenceschopnosti malých a středních podniků

PRIORITNÍ OSA 4: Rozvoj vysokorychlostních přístupových sítí k internetu a informačních a komunikačních technologií

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV³¹)

PRIORITNÍ OSA 1: Posilování kapacit pro kvalitní výzkum

PRIORITNÍ OSA 2: Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj

PRIORITNÍ OSA 3: Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání

Operační program Praha-pól růstu ČR (OP PPR)

PRIORITNÍ OSA 1: Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací

Integrovaný regionální operační program (IROP)

PRIORITNÍ OSA 3: Dobrá správa území a zefektivnění veřejných institucí

Operační program Zaměstnanost (OP Z)

PRIORITNÍ OSA 3: Sociální inovace a mezinárodní spolupráce

V oblasti **národních programů** podpory zaměřených na podporu výzkumu a vývoje se implementace RIS3 strategie týká následujících programů:

Programy TA ČR:

- Centra kompetence (CK);
- EPSILON;

Rezortní programy v ČR:

- TRIO (poskytovatel MPO);

³⁰ Viz <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/ris3-strategie/dokumenty/>

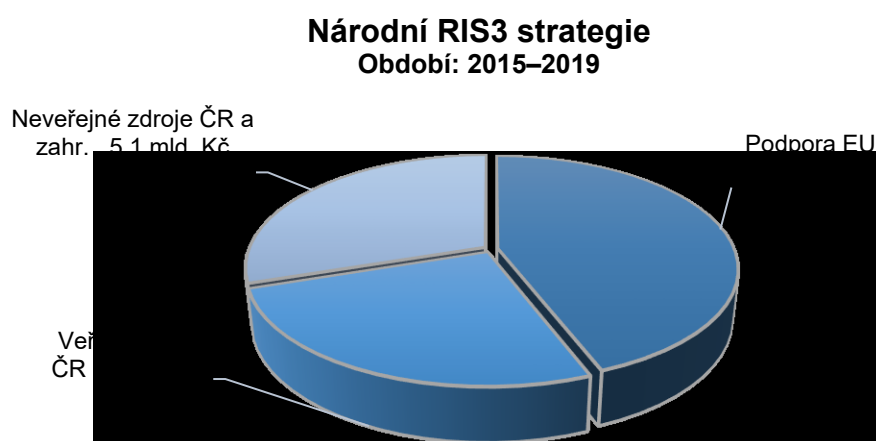
³¹ V případě OP VVV platí, že Národní RIS3 strategie je ex-ante kondicionalitou pro všechny specifické cíle PO1 (SC1–SC4) a specifický cíl SC5 IP1 PO2. Všechny ostatní specifické cíle v rámci OP VVV jsou primárně řízeny jinými strategiemi než Národní RIS3, některé specifické cíle však reálně k naplňování Národní RIS3 strategie svými intervencemi přispívají. Pro výzvy OP VVV v PO3 a SC1–SC4 IP1 a celá IP2 PO2 není RIS3 strategie ex-ante kondicionalitou, jejich příspěvek k cílům RIS3 je pouze dílčí a z uváděné celkové alokace na výzvu je podíl alokace s relevancí pro RIS3 stanoven na základě kvalifikovaného odhadu.

- GAMA;
- DELTA;
- DELTA 2;
- ÉTA;
- THÉTA;
- ZÉTA;
- Národní centra kompetence (NCK).
- Program na podporu zdravotnického aplikovaného výzkumu a vývoje na léta 2015–2022 (poskytovatel MZ);
- Program aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2017–2025, ZEMĚ (poskytovatel MZe);
- Program bezpečnostního výzkumu České republiky 2015–2022 (poskytovatel MV)
- Program bezpečnostního výzkumu pro potřeby státu 2016–2021 (poskytovatel MV).

4.2 Financování, naplňování specifických cílů a zacílení na aplikační odvětví se zohledněním krajské dimenze

Ve sledovaném období 2015–2019 byla v rámci Národní RIS3 strategie na podporu aplikovaného a orientovaného výzkumu (viz Obrázek 4.1) z veřejných prostředků ČR vyčleněna celková podpora ve výši 43,82 mld. Kč (26 %), podpora EU činila 74,99 mld. Kč (44 %) a soukromý sektor přispěl částkou 51,12 mld. Kč (30 %).

Obrázek 1: Podpora aplikovaného a orientovaného výzkumu v ČR

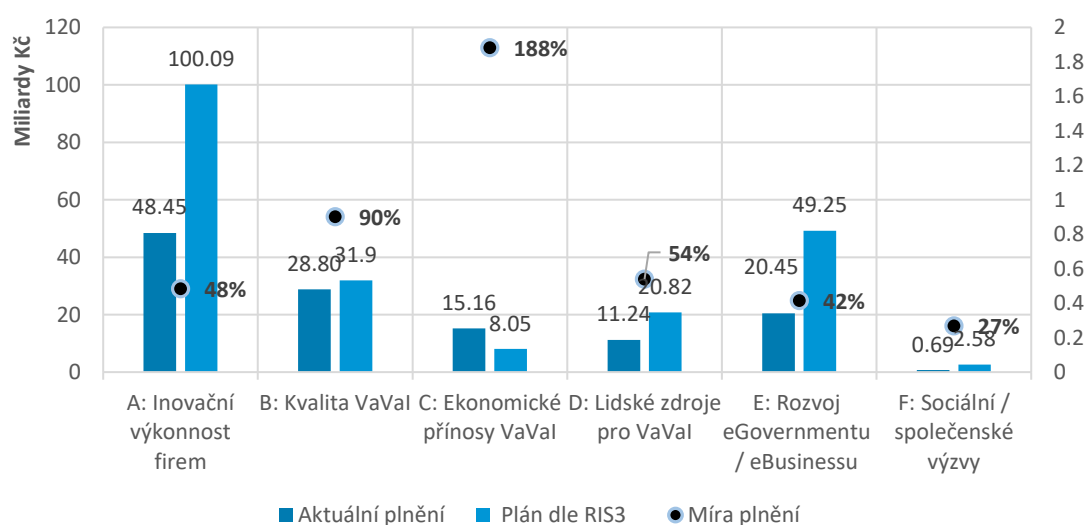
Zdroj: data ŘO; vlastní zpracování MPO

Naplňování cílů Národní RIS3 strategie za výše uvedené sledované období je zde ilustrováno na operačních programech a národních a rezortních programech podpory, které MPO monitoruje prostřednictvím harmonizované sady primárních dat. U operačních programů se jedná o 4103 projektů v programu OP PIK, 13 552³² projektů programu OP VVV, 65 projektů OP PPR, 333 projektů IROP a 46 projektů OP Z. Celkem se tedy jedná o **18 099 projektů** s vydaným právním aktem o poskytnutí podpory a stavem následným. Projektů schválených a realizovaných v národních a rezortních programech podpory a monitorovaných v rámci Národní RIS3 strategie je celkem **2571**,

³² Velký počet projektů v programu OP VVV vázaných na RIS3 strategii je mimo jiné dán skutečností, že do monitoringu RIS3 strategie jsou zahrnuty i projekty realizované v rámci výzev OP VVV zaměřených na podporu škol formou projektů zjednodušeného vykazování - šablony pro MŠ, ZŠ, SŠ a VOŠ. I tyto projekty (byť jen částečně) přispívají k naplňování horizontálních cílů Národní RIS3 strategie.

z toho v programu Centra kompetence je to 34 projektů, v programu Epsilon 660 projektů, v programu GAMA 37 projektů, v programu Národní centra kompetence 13 projektů, v programu Delta 36 projektů, v programu Éta 229 projektů, v programu Théta 114 projektů, v programu Zéta 239 projektů, v programu TRIO (MPO) - 495 projektů, v Programu bezpečnostního výzkumu ČR (MVČR) -129 projektů, v Programu bezpečnostního výzkumu pro potřeby státu (MVČR) – 43 projektů, v Programu zdravotnického výzkumu a vývoje na léta 2015–2022 (MZČR) – 391 projektů a v Programu výzkumu MZe na období 2017–2025 ZEMĚ – 151 projektů.

Obrázek 4.2: Plnění klíčových oblastí změn (cílů) Národní RIS3 strategie v operačních programech (ESIF)

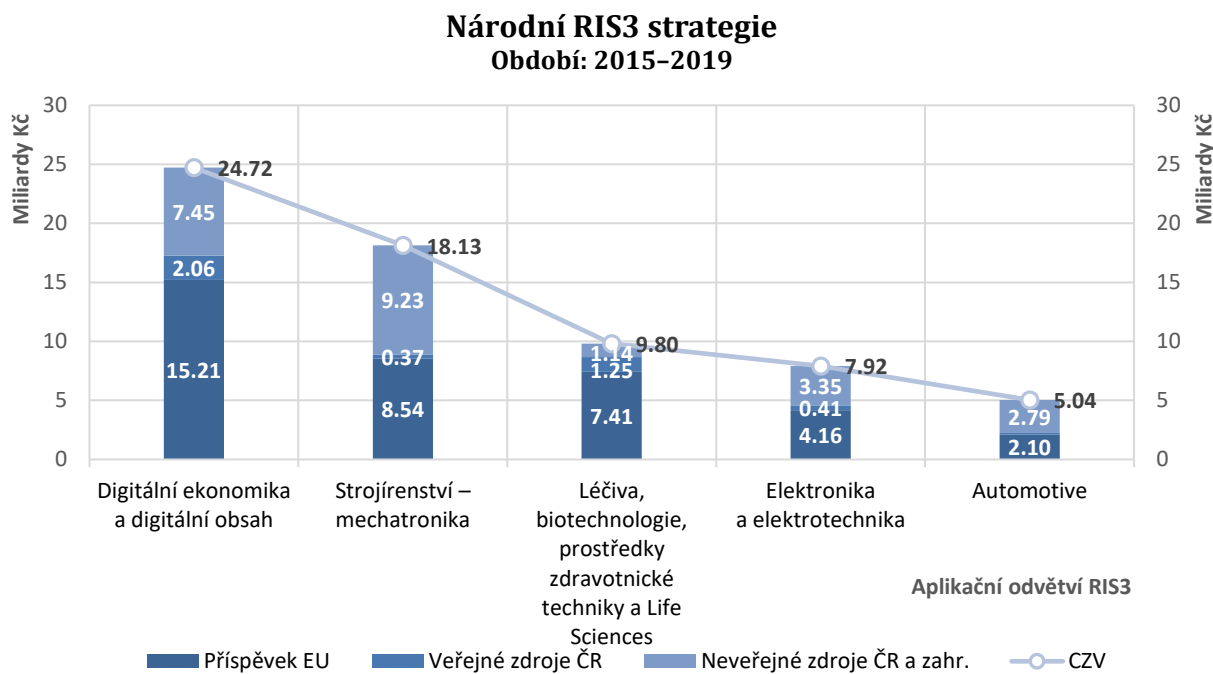
Zdroj: data ŘO OP; vlastní zpracování MPO

Nejvíce podpořeným cílem (klíčovou oblastí) Národní RIS3 strategie v operačních programech je **Inovační výkonnost firem** s částkou **48,45 mld. Kč**, jedná se však zatím pouze o necelou polovinu (48 %) z celkové podpory této oblasti plánované pro programové období 2014–2020. U ostatních cílů jsou plánované výdaje výrazně nižší. Největší míru plnění vykazuje oblast zaměřená na **Kvalitu VaVal** (dlouhodobý rozvoj kvalitních výzkumných pracovišť, mezinárodní otevřenost veřejného výzkumu apod.), která je podpořena částkou 28,80 mld. Kč, což představuje 90 % z plánované podpory. Oblast **Rozvoj eGovernmentu a eBusinessu** (vyšší využívání ICT v podnikání, zvýšení kapacity a kvality veřejné ICT infrastruktury a zvýšení její dostupnosti) je ve sledovaném období podpořena částkou 20,45 mld. Kč (42 % plánované podpory). Na klíčovou oblast **Ekonomické přínosy VaVal** (spolupráce výzkumných organizací a firem a komerční využití výsledků výzkumu a vývoje) je v operačních programech plánováno celkem 8,05 mld. Kč, přičemž již v daném sledovaném období 2015–2019 byly schváleny projekty s celkovými výdaji ve výši 15,16 mld. Kč, tzn., že plánovaná podpora tohoto cíle Národní RIS3 strategie byla již naplněna. Podrobněji viz **Obrázek 4.2**.

Na **Obrázku 4.3** je uvedena pětice v operačních programech nejvíce podporovaných aplikačních odvětví RIS3. Z **evropských prostředků** a **veřejných prostředků ČR** je nejvíce

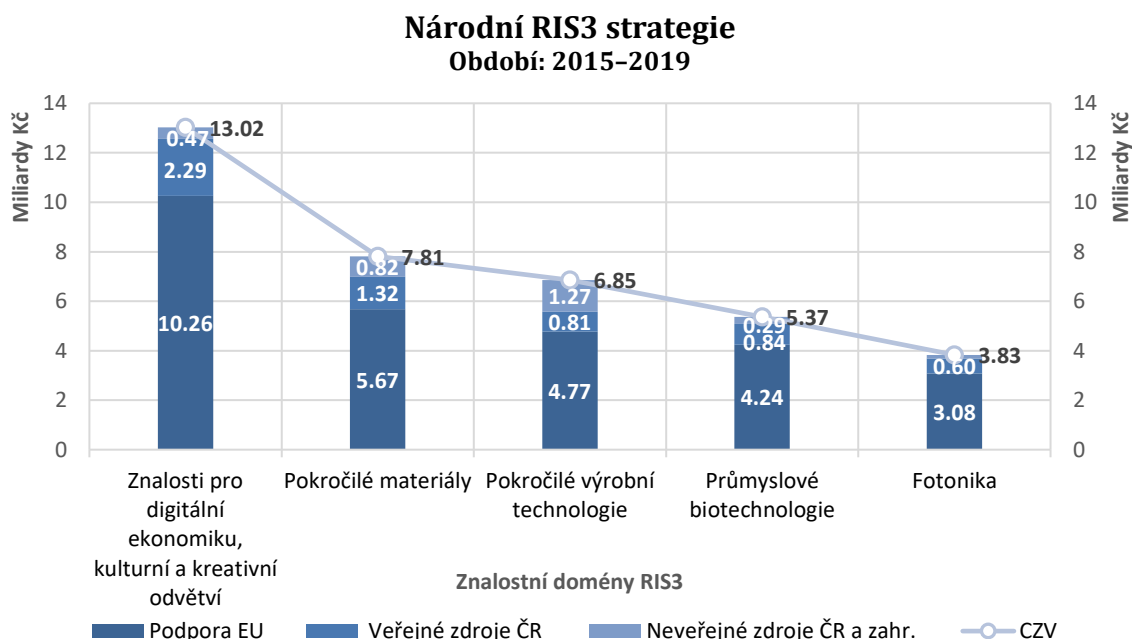
podporováno aplikační odvětví *Digitální ekonomika a digitální obsah* (15,21 mld. Kč resp. 2,06 mld. Kč), které je vůbec nejvíce podporovaným aplikačním odvětvím. Ze **soukromých zdrojů** je nejvíce podporováno odvětví *Strojírenství-mechatronika* (9,23 mld. Kč), které je také hned po digitální ekonomice druhým nejvíce podporovaným odvětvím Národní RIS3 strategie.

Obrázek 4.3: Ekonomická specializace Národní RIS3 strategie (operační programy)

Zdroj: data ŘO; vlastní zpracování MPO

V oblasti výzkumu, vývoje a inovací je v rámci výzkumné specializace RIS3 strategie zdaleka nejvíce z **evropských prostředků** podporována znalostní doména *Znalosti pro digitální ekonomiku, kulturní a kreativní odvětví* (10,26 mld. Kč), která je také nejvíce podporována z **veřejných zdrojů ČR** (2,29 mld. Kč). Ze **soukromých zdrojů ČR a zahraničních** je nejvíce podporována znalostní doména *Pokročilé výrobní technologie* (1,27 mld. Kč). Podrobněji viz Chyba! Nenalezen zdroj odkazů., kde je uvedeno pět nejvíce podporovaných znalostních domén RIS3 strategie.

Obrázek 4.4. Výzkumná specializace Národní RIS3 strategie (operační programy)

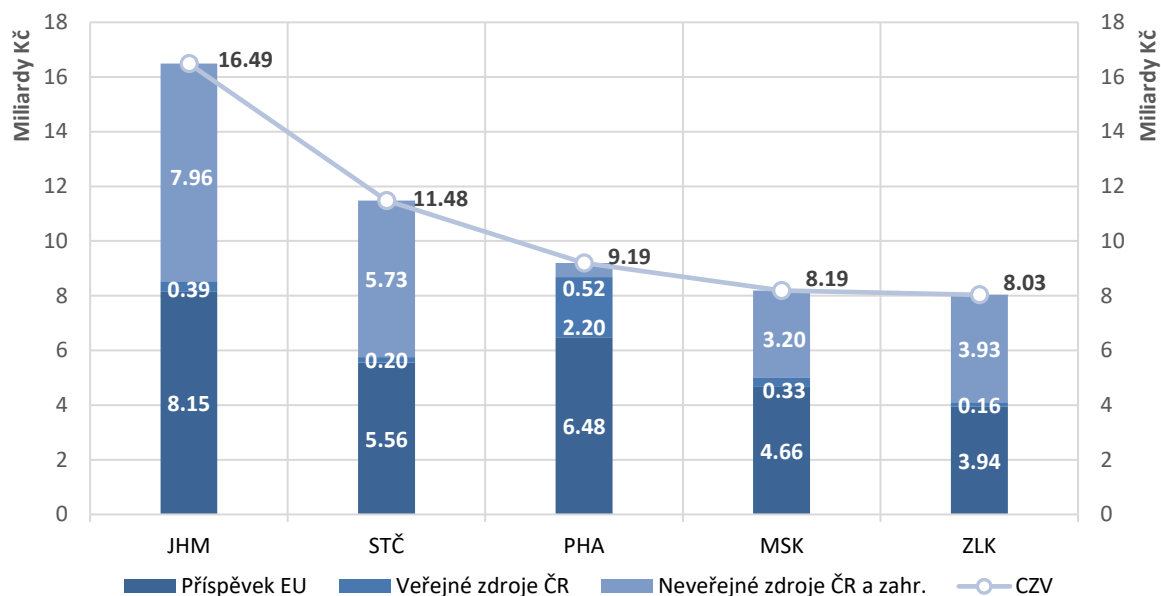
Zdroj: data ŘO; vlastní zpracování MPO

4.3 Regionální dimenze

Nastavený systém monitorování Národní RIS3 strategie umožňuje i bližší pohled na dopad celostátních operačních programů do jednotlivých krajů ČR³³.

Na **Obrázku 4.5** je uvedeno pět nejvíce podporovaných krajů v rámci Národní RIS3 strategie ČR. Nejvíce finančních prostředků z operačních programů směřuje do **Jihomoravského kraje** (16,49 mld. Kč), ve kterém je také využíváno nejvíce z **evropských prostředků** (8,15 mld. Kč) a ze **soukromých zdrojů ČR a zahraničních** (7,96 mld. Kč). Naopak **veřejné zdroje ČR** jsou na podporu Národní RIS3 strategie v regionech nejvíce využity v Hlavním městě Praze (2,20 mld. Kč), což vyplývá z pravidel EU pro spolufinancování více rozvinutých regionů.

³³ U operačních programů je sledováno rozdělení finančních prostředků (evropských zdrojů, veřejných zdrojů ČR, neveřejných zdrojů ČR a zahraničních) podle místa realizace projektu.

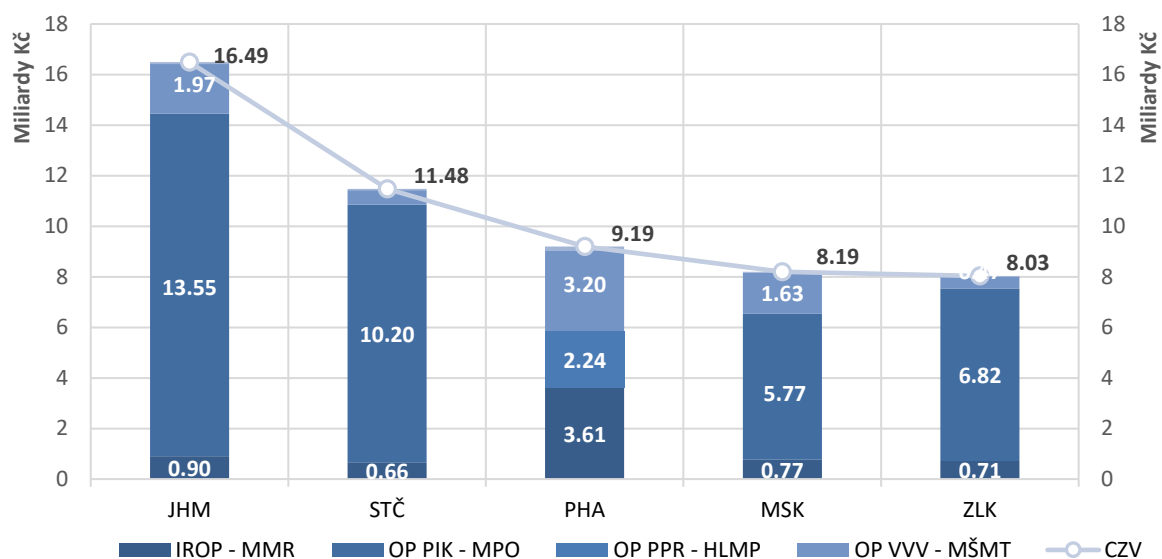
Obrázek 4.5: Podpora Národní RIS3 strategie v krajích ČR v členění podle finančních zdrojů (operační programy ESIF) za období 2015–2019

Zdroj: data ŘO; vlastní zpracování MPO

Sledujeme-li **dosah operačních programů** do jednotlivých krajů ČR (viz Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.), pak v programu OP PIK³⁴ je nejvíce podpořen Jihomoravský kraj (13,55 mld. Kč), v programu OP VVV Hlavní město Praha (3,20 mld. Kč). OP PPR je realizován pouze v Praze (2,24 mld. Kč). V programu IROP je nejvíce podpořeno Hlavní město Praha (3,61 mld. Kč). Podpora v programu OP Z je rozložena v poměrně malém rozsahu (cca 0,02 až 0,15 mld. Kč) ve všech uvedených krajích ČR.

³⁴ Cílovým územím OP PIK však není hl. m. Praha.

Obrázek 4.6: Podpora Národní RIS3 strategie v krajích ČR v členění podle operačních programů ESIF za období 2015–2019

Zdroj: data ŘO; vlastní zpracování MPO